

HARMINC ÉVES A KODOLÁNYI JÁNOS EGYETEM

EGY MAGÁNEGYETEM PÁLYAFUTÁSA, AVAGY: MIÉRT TUDOTT FÖNNMARADNI A KODOLÁNYI?

Forray R. Katalin – Bogárné Mária

Összefoglaló:

A rendszerváltás utáni években létrehozott főiskolák nagy része csak úgy tudott életben maradni, ha az állam vagy az egyház állt a fenntartásának háttérében. Kevés magánegyetem pályafutásában lehet olyan felfelé ívelő ívet leírni, mint a Kodolányi János Egyetemében, hiszen története egy alulról induló társadalmi innovációról szól. A fiatal, ambiciózus tanárok alapította egykori főiskola első másfél évtizedében rohamosan nőtt a hallgatók létszáma egyedi képzéseinek köszönhetően. A vonzó és különleges képzések az ország tíz képzőhelyén és két külföldi helyszínen is sikeresek voltak egészen addig, amíg a helyi irányítás és az iskola vezetőségének nézetei megegyeztek. A 2010-es években a felsőfokú tanulmányokat folytatók létszáma csökkent Magyarországon, ami az intézmény életben maradását is fenyegette. A létszámcsökkenés ellenére az egyetem mégis fennmaradt, a jelenlegi tendenciák a létszámnövekedést jósolják. Vajon ez minek köszönhető? A 2009-ben Magyarország legjobb főiskolájának nyilvánított intézmény minden elkövet a rang megőrzéséért. Folyamatosan követi a nemzetközi trendeket, igazodik a munkaerőpiaci igényekhez, gyakorlatorientált, képzéseit, eszközeit, kapcsolatait, folyamatosan bővíti. A megújuló innovációs törekvés, a kreativitás végigkíséri az egyetem életét.

Kulcsszavak: magán-felsőoktatás, innováció, magánegyetem, megújulás, nemzetközi trend

Abstract:

Most of the colleges established in the years after the change of regime could only survive if the state or church was behind its maintenance. In the careers of only a few private universities, an upward curve can be described as in the János Kodolányi University, as its history is of a

bottom-up social innovation. Founded by young, ambitious teachers, the former college saw a rapid increase in student numbers in the first decade and a half, due to its unique training. Attractive and special trainings were also successful at ten training sites in the country and at two foreign sites as long as the views of local management and school management were the same. In 2010, the number of people pursuing higher education decreased in Hungary, which also threatened the survival of the institution. Despite the decline in staff, the university still survives, with current trends predicting staff growth. Why this could be? The institution named as the best college in Hungary in 2009 is committed to maintaining its rank. It is constantly following international trends, such as adjusting to the needs of the labour market, practice-oriented, training, tools and external relations, and is constantly expanding. The pursuit of renewable innovation and creativity accompanies the life of the university.

Keywords: private-higher education, innovation, private university, renewal, international trend

Bevezetés

Az innovációt a fejlődés előmozdítójának, a haladás motorjának szokás aposztrofálni. Ha a fogalomra rákeresünk az interneten, újból és újból ezzel a meghatározással találkozunk, függetlenül attól, milyen nyelven keresünk, és függetlenül attól is, milyen konkrét téma érdekel bennünket.¹ Ha – amint az alábbiakban – megpróbáljuk áttekinteni egy mai, rendszerváltás után kialakult egyetem történetét, minden mérlegelésben, minden lépésben az innovációba ütközünk. Maga az az ötlet, hogy „hozzunk létre magánintézményt a felsőoktatásban,” mellbevágóan új. Hiszen főiskolát, egyetemet nem egyszerű polgárok szoktak alapítani, hanem kormányok, kormányhivatalok! A rendszerváltás eufóriájában azonban ez az újdonság nagyon csábító és megvalósítható lépésnek látszott.

A rendszerváltást közvetlenül követő években számos új főiskola alapult szerte az országban és külső határaink mentén. Az újonnan alapított intézmények zöme azonban nem tudott fennmaradni a 2000-es években, részint belső problémáik, részint pedig, még inkább, az EU-s csatlakozás és a felsőoktatási törvények szabályai következtében.² E tényezők mel-

¹ Moulaert, Frank, – Diana Mccallum, – Abid Mehmood, – Abdelillah Hamdouch (eds.): (2013): *The International Handbook on Social Innovation*. Edward Elgar Publishing, Cheltenham; Moulaert, Frank, – Diana Mccallum (2019): *Advanced Introduction to Social Innovation*. Edward Elgar Publishing, Cheltenham.

² Márkus, Edina – Kozma, Tamás (eds.): (2019): *Learning Communities and Social Innovations*. CHERD & Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen. <https://dea.lib.unideb.hu/dea/handle/2437/264196> (letöltés dátuma: 2022. 01. 16.).

lett persze a versenyhelyzet is okozott vesztes pozíciót (vö. például a mezőtúri felsőoktatás veszített harcát a megyeszékhellyel szemben). A nem állami fenntartásúak közül az egyházi egyetemek maradtak meg stabil vagy éppen növekvő súllyal, mint például a Pázmány Péter Egyetem. A rendszer-szintű állami felsőoktatás mögött védelmül maga az állam áll, de az államilag támogatott egyházak is erős háttérrel jelentenek. A magánszféra mögött nem volt ilyen védővonal (talán a következő években kialakul majd). Hogyan tudott fennmaradni mégis néhány nem állami és nem egyházi fenntartású egyetem? Ennek két oka van: a főszereplő és a mecénás.

A székesfehérvári székhelyű Kodolányi János Egyetem közéjük tartozik. Pályafutásának nyomon követése azért különösen tanulságos, mert a felsőoktatás magánosításának mai hullámával összevetve „koraszülött” intézmény. Úgy is mondhatjuk, hogy szerencsésen megmaradt a rendszerváltozás kül- és belföldi „újszülött egyetemei” közül.³ A történet egy társadalmi innovációról szól, amely alulról indult, megpróbált szétterjedni, háttérében nem is egy, hanem számos közösség állott, és megváltozott formában, de máig működik.⁴ Vajon minek köszönhető?

Az egyetem története

A székesfehérvári József Attila Gimnázium kiváló szakmai munkaközösségének ötlete volt egy főiskola létrehozása 1991-ben. Két ambiciózus fiatal tanár, Rockenbauer Lajos és Szabó Péter Ottó kezdeményezésének köszönhető a főiskola alapítása. Rockenbauer Lajos lett 1992–95-ben az első főigazgató, aki ma egy kiemelkedő székesfehérvári gimnáziumot vezet. Dr. Szabó Péter Ottó 2000-tól napjainkig az egyetem rektora. Andrásfalvy Bertalan oktatási miniszter támogatta a kezdeményezést, hiszen Székesfehérvár, a nagy múltú, gazdaságilag is jó adottságokkal rendelkező város, jó ideje próbált már bekapcsolódni a honi felsőoktatásba. A város akkori polgármestere, dr. Balsay István is fontosnak tartotta, hogy a városban legyen felsőoktatás, és a magánkezdeményezésként induló, nem önkormányzati vagy kormányzati főiskola megszervezését örömmel üdvözölte. A város ingyenes használatba adta a leendő főiskolának a Szabadságharcos út 59. szám alatti, addig a helyi MSZMP által használt üres épületet, amely a mai napig helyet ad az egyetemnek. Az önkormányzat az eszközök fejlesztését 3,5 millió forinttal támogatta, és a Világbank támogatását is elnyerték, ami hozzásegített a legmodernebb eszközök be-

³ Kozma Tamás (2004): *Kié az egyetem?* Új Mandátum, Budapest.

⁴ U. ó. (2019): A társadalmi innováció értelmezései. *Kultúra és Közösség*, 10. évf. 1. sz. 5–11.

szerzéséhez. A birtokviszonyok nehezen követhetők, mert rengeteg vállalkozás tulajdonában volt az épület, ráadásul banki jelzálog terheli.

Az új főiskola 1992. április 30-án kezdhette meg hivatalosan a tevékenységét, egy új típusú polgári értelmiség képzését. A létrehozásért és működésért felelős alapítványt és magát az iskolát is az író munkássága iránti tiszteletből és a városhoz való kötődése alapján *Kodolányi János Főiskola* névre keresztelték. 1992. szeptember 14-én 147 hallgatóval és 25 tanárral vette kezdetét tevékenysége a tandíjköteles hároméves angol, illetve német nyelvtanár képzéssel. Ez kiemelkedően fontos és népszerű vállalkozás volt, hiszen a kötelező orosz nyelv helyébe lépő nyelvekből nem volt elég tanár.

Az indulás az alapítástól csaknem másfél évtizeden át diadalmenetnek látszott. A hallgatói létszám rögtön az indulás után 3000 körülire nőtt (2004-ben már 12 000 volt!). Sokféle szakon képezték a beiratkozókat a hagyományos bölcsészettől, társadalomtudománytól az országos szinten is újdonságnak számító kommunikációs, művészetirányító szakokig.

A térségben mindeddig gyakorlatilag hiányzott a felsőoktatás, így egy új intézmény megalapítása, indítása fokozott várakozást keltett. Különösen vonzó képzési kínálata szinte minden igényt kielégített. Kiemelkedők és országosan egyedülállóak az újságírói, a turisztikai, a jazz-zene- és jazzének-képzések. 1995-től saját rádiót működtetett közel két évtizedig, 1997-ben megkezdődött az intézményhez tartozó szakközépiskola és egyéb intézmények szervezése is, melyek szintén az író nevét viselik. A nagy érdeklődésre való tekintettel az országon belül Budapesten, Siófokon és Orosházán létesítettek képzőhelyet. A legdinamikusabb fejlődés éveiben 10 képzőhelyen folyt az oktatás: Budapest, Szekszárd, Szombathely, Debrecen, Kaposvár, Pécs, Salgótarján, Tatabánya, Nyíregyháza, Székesfehérvár, majd ezekről a helyekről fokozatosan kivonult az intézmény, mert a helyi irányítókkal nem alakult ki összhang. Ezekon kívül Ausztriában (Fürstenfeld) és Ukrajnában (Rivnye) is létesült fiókfőiskola. A gyakorlati képzést középpontba helyezve, a főiskola több vállalkozással, intézménnyel, televízióval, újságszerkesztősséggel kötött megállapodást. Ezek a kapcsolatok biztosították, hogy innovatív, naprakész, megfelelően felkészített, jól képzett szakemberek kerüljenek ki a munkaerőpiacra. A gyakorlati képzést az egyetem saját tévéstúdiójában, professzionális hangstúdiójában, folyóirataiban, kutató- és fejlesztőintézetében biztosította a hallgatók számára. Országosan elsőként helyezte online térbe a kézéseit, ilyen módon még több hallgatóhoz jutva. A beruházásai is jelentősek. Kiemelkedő például a 30 millió forintos beruházás, amely a Microsoft Live Meeting 2007 videokonferencia-rendszerbe való belépést tette lehetővé. Felismerve a Lifelong Learning koncepció fontosságát, kézéseit a tagiskolák helyi adottságaihoz igazította. Számos hazai és nemzetközi elismerésben részesült egyedi minőségirá-

nyítási rendszer kiépítéséért, szakmai programjáért. Saját, államilag elismert nyelvvizsgarendszerrel, saját nyelvi program oktatásával büszkélkedhetett.

Részvételi tendenciák a felsőoktatásban

A felsőoktatásban a gyors fejlődés a kilencvenes években indult meg. A hallgatói létszám növekedésének forrását az évtized első felében nem utolsó-sorban a tanulmányaikat politikai vagy egyéb okokból elhalasztani kényszerültek jelentették. De a megnyíló lehetőségek tömegesen nyújtottak olyanoknak is továbbtanulási irányokat, akik bármilyen okból korábban nem jutottak hozzá.

Más területről hozva példát, a romológia egyetemi szakot 2001-ben sikerült akkreditálni a Pécsi Tudományegyetemen. Az indulás a levelező szakon kezdődött. Az első két évben 40-50 volt az átlagos létszám, a hallgatók túlnyomó többsége főiskolai – óvó, tanító – végzettséggel rendelkezett, s egyetemi végzettséget akart szerezni, és olyan munkát végzett, amely a cigánysággal volt kapcsolatban. Pár év múlva jelentősen csökkent a hallgatók száma, s a levelező képzés 2015-re gyakorlatilag megszűnt.

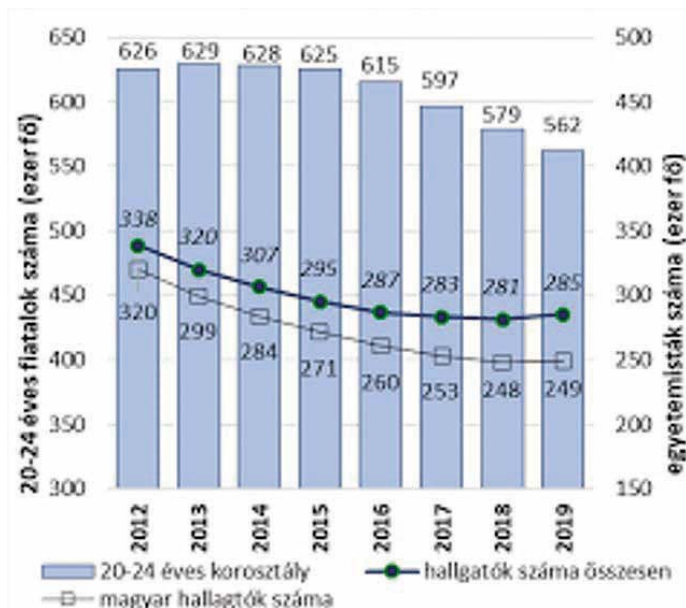
Országos viszonylatban a kilencvenes években évente átlagosan 40 ezerrel nőtt a diplomások száma a 15–74 éves népességben belül, de a növekedés mértéke nem maradt ilyen dinamikus. A korábbi felsőoktatási expanzió pozitív hatása tehát a 2010-es évek közepéig kitartott, annak ellenére, hogy a felsőoktatásban tanulók létszáma ekkor már hosszú ideje csökkent. A visszaesés azonban csak ezután kezdte éreztetni hatását.⁵

A felsőoktatási expanzió 2005–2006-ban megtört, amit a jelentkezők évente enyhén csökkenő száma jelzett. A nappali képzésben résztvevők száma pedig a 2000-es évek második felében indult jelentős csökkenésnek. Gyakorlatilag évről évre egyre kevesebben tanultak egyetemen vagy főiskolán. Egy természetes korrekció a demográfiai változások miatt érthető lenne, hiszen a születések számának a visszaesése magával hozhatja, hogy csökken a felsőfokú végzettséget szerzők száma is. Magyarországon azonban olyan erőteljes volt ez a folyamat az évtized második felében, hogy átmenetileg országosan megállt a diplomások arányának a növekedése. Egyes korosztályokban, különösen a fiatalok, a felvételre jelentkezők körében pedig még csökkenést is láthattunk.

A demográfiai tendenciák következtében a fiatalok száma tizedére csökkent 2019-re, a 20–24 éves korosztály felsőoktatásban való részvé-

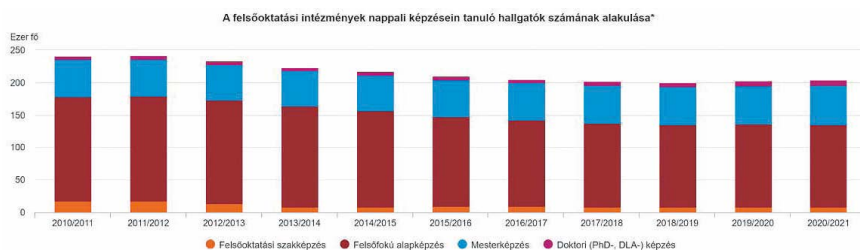
⁵ Katona Tamás (2002): Mennyiség vagy minőség – gondok a felsőoktatásban. In: Hetesi Erzsébet (szerk.): *A közszolgáltatások marketingje és menedzsmentje*. JATE Press, Szeged. 143–151.

tele pedig 16%-kal lett alacsonyabb, mint 2012-ben volt. Ebben az időszakban a hallgatók 60%-a alapképzésben, 15%-a osztatlan képzésben tanult, vagyis az osztatlan képzésben tanulók aránya 10%-ról 15%-ra növekedett, az alapképzésben résztvevők aránya 65%-ról 60%-ra csökkent.

(Forrás: FIR 1.16-os tábla, ÁSZ szerkesztés)

A felsőoktatási intézmények nappali munkarendű képzésein 2010-ben 240,7 ezer, 2018-ban 200,1 ezer, 2019-ben 203,6 ezer, 2020-ban 204,8 ezer hallgató folytatta tanulmányait. A nem nappali munkarendű képzésben tanulók száma 82,8 ezerre (1,3 ezer fővel) emelkedett a felsőoktatásban az előző tanévhez képest.

* A felsőfokú alapképzésben szereplőnek a felsőfokú képzésben részt vevők, a mesterképzésben pedig az egyetemi és az osztatlan képzésben részt vevők adatai is.

(Forrás: KSH-adatok, Felsőoktatás, 2020/2021)

Ez a folyamat makacsnak bizonyult. Az Állami Számvevőszék 2021-es jelentése szerint csupán néhány szakon – főként műszaki területen – növekedett a hallgatói létszám kisebb mértékben, másutt továbbra is

csökkenés figyelhető meg. A korábbi tendenciák alakulása jól követhető a fenti ábrán.

Ezek a tendenciák az ország főként vidéki egyetemlein, főiskoláin bontakoztak ki – kivételt képeznek a budapesti intézmények, különösen az ELTE –, és azokat a kisebb intézményeket is sújtották, amelyeket a kilencvenes évek óta alapítottak. Így a vizsgált intézmény is kénytelen volt szembesülni azzal, hogy a jelentkezők és a hallgatók száma drámaian csökken.

A Kodolányin (akkor még főiskola volt) 2000 előtt 3500-4000 körül volt a hallgatók száma, a 2010-es évek végére ez a szám mintegy tizedére esett vissza! Az állami finanszírozásban részesülő hallgatók számának alakulása még drámaibb képet mutat: a 2000-es évek elején a hallgatók ötöde-hatoda állami finanszírozással tanulhatott, 2015–19 között egyetlen hallgató sem részesült állami támogatásban, ösztöndíjban! A 2001–2002-es tanévben közel 4000 hallgató kezdte meg tanulmányait, a 2014-es évben ez drasztikus mértékben, 550 főre csökkent. A 2021-es statisztikai adatok a felsőoktatásban tanulók számának növekedését mutatják, ami az egyetemre felvettek (750 fő) és az állami támogatásban részesülők (37 fő) létszámából is kimutatható.

A hallgatói létszámok adatait azért emeltük ki, mert véleményünk szerint ez jelzi legérzékenyebben az intézmény, a képzések vonzását olyan körülmények között, amikor nincsen bürokratikus beavatkozás a döntésekbe. Mivel a felsőfokon továbbtanulók száma általánosságban is csökkent, a Kodolányi működése ebből a szempontból azért kirívó, mert a csökkenés hatalmas mértékű, s ez már az intézmény létét is fenyegette.

Ez ellentmondani látszik annak, hogy 2009-ben a Kodolányi lett Magyarország legjobb főiskolája, alapítványi, illetve magánintézménye, s e rang megőrzésért mindent elkövet napjainkig is. A tudatos külkapcsolat-építő politikának köszönhetően növekedett a külföldi hallgatók létszáma, jelentős a hallgató- és oktatócsere. A nemzetközi trendeket követve – igazodva a munkaerőpiaci igényekhez – a folyamatosan bővülő képzési lehetőségek, a korszerű oktatási módszerek, ismeretek vonzóvá tehetik az intézményt annak ellenére, hogy szigorú a tanulmányi és a vizsgarend, magas a felvételi ponthatár. Az innen kikerült diplomások 90%-a hat hónapon belül munkahelyet talál, vagy vállalkozást létesít. A főiskola saját publikációi adják hírül ezeket az örvendetes híreket. Ezek után meglepő lehet, hogy a hallgatók – és a jelentkezők – száma drasztikusabban csökkent, mint általában a felsőoktatásban, s ez jellemző az intézmény állami támogatására, finanszírozására is.

A folyamatok hátterét külön kutatásnak kellene feltárnia. Jelenleg ebből annyit látunk, hogy a székhely önkormányzata és a főiskola vezetése között megromlott a kapcsolat. Elsősorban ennek volt tulajdonítható, hogy a főiskola 2017-ben „kivonult” Székesfehérvárról, központját a

távoli kisvárosba, Orosházára tette át, ahol korábban is jelen volt speciális képzésekkel. (Ez volt a Kodolányi mélyreszállása, a legmélyebb pont.) Hogy éppen miért esett Orosházára a választás? 2004. óta folytat itt olyan képzéseket az egyetem, amelyek részei a székhelyen folyó oktatásnak. Ennél azonban fontosabb kérdés, miért választott másik székhelyet a sikeres intézmény. Az épületek, amelyek Székesfehérváron már csaknem húsz éve a használatában voltak, az intézmény tulajdonában maradtak, abban a reményben, hogy ismét működni tud majd. Megmaradtak kihelyezett képzései is. A 2017-es székhelyváltást a vezetők személyének módosulása követte, és megindult a főiskola egyetemmi minősítésének folyamata. 2018-ban vált a Kodolányi Főiskola egyetemmi. 2020-ban a magánegyetemet a Docler Holding nevű nemzetközi vállalkozás vásárolta meg – a hosszú távú stabil működés elősegítése érdekében –, amelynek tulajdonosa, Gattyán György egykor maga is hallgatója volt a főiskolának.

A 2021-ben harmincéves jubileumát ünneplő Kodolányi János Egyetem Budapesten, Székesfehérváron és Orosházán van jelen, de rugalmas távoktatásban a világ minden tájáról vannak hallgatói. 33 országban 170 partnerintézménnyel van kapcsolata! A kommunikáció-, a gazdálkodás- és a turisztikai képzéseken túl a társadalomtudományok és az informatika is elérhető, valamint olyan különleges képzések, mint a könnyű- és jazz-zenei vagy az üzemmérnök informatikus szak. Ezek mellett vannak szakirányú továbbképzések is (például az üzleti tréner, a szakfordító vagy a protokoll), valamint nyelvvizsgaközpont is működik az intézményben.⁶ 2020-ban a Magyar Rektori Konferencia magánintézményi tagozatának Dr. Szabó Péter Ottó, a Kodolányi alapító rektora lett az elnöke. A választás azért esett rá, mert a magán-felsőoktatás területén hazánkban ő a legnagyobb tapasztalattal rendelkező vezető. 2021. február 1-jével az egyetem szenátusi döntés alapján Székesfehérvárra tette vissza a székhelyét.

Konklúzió

Szabó Péter Ottó és Rockenbauer Lajos a főiskola alapításakor már szem előtt tartotta, hogy csak akkor lehet sikeres egy magániskola, ha újabb, jobb programokat, képzéseket kínál más hazai felsőoktatási intézményeknél. Munkájukat kreativitás és rengeteg jó ötlet jellemezte, új

⁶ Dr. Szatmári Péter rektorhelyettes közlése: Vállalatszerű működés a felsőoktatásban – Eljött a magánegyetemek ideje? <https://www.portfolio.hu/uzlet/20210127/vallalatszeru-mukodes-a-felsooktatásban-eljott-a-maganegyetemek-ideje-466648> (letöltés dátuma: 2022. 02. 03.).

tantervi programokat dolgoztak ki alaposan, és ezeknek a törekvéseknek köszönhető a létszámbővülés, a fennmaradás. A rektor prioritásnak tartja az állandó technológiai fejlesztést és a jól felkészült oktatói gárdát. A munkaerőpiaccal való aktív kapcsolat, a gyakorlati szakemberek bevonása az oktatásba fontos ahhoz, hogy a diákok olyan többlettudással kerüljenek ki az intézményből, amely sikeressé teszi őket a versenyhelyzetben. A kooperatív tanulási modell, a hallgatók személyre szabott portfóliója, a mentorálás, a hallgatói élményvizsgálat, a távoktatási anyagok kidolgozottsága, a hozzáférhetőség a Moodle-rendszerben az e-learning tananyagokhoz, online konzultációs lehetőségekhez mind innovatív megoldás. Az egyetem által kidolgozott egyedülálló PIQ & Lead modell az egész felsőoktatás számára követendő példa. A Nemzeti Kiválóság Díjat a kreatív és innovatív szervezeti kultúra működéséért kapta. A kezdetektől napjainkig a programok, a tanszékek, a képzések bővülése, a technológiai és a kommunikációs megoldások fejlődése tapasztalható, érezhető az egyetem életében. Minden nehézség ellenére nincs törés – leszámítva a 2014–2019 közötti jelentős létszámcsökkenést –, ami látszik az egyetemmé avanszállásban, a gazdasági növekedésben. A jövőt nehéz előre megjósolni, de a jelenlegi tendenciák a további létszámnövekedés felé mutatnak.

De hát kié az egyetem? Ezt kérdezte Kozma Tamás, és ez a kérdés történetünk szempontjából is feltehető.⁷ Ez a történet számunkra azért kulcsfontosságú, mert tanulmányozásával követni tudunk egy majdnem lehetetlen innovációt: egyetem sikeres létrehozását egy közepes nagyságú városban, helyi felsőfokú alapok nélkül, magánereiből a 21. századi Magyarországon. A kérdésre e történet azt a választ adhatja, hogy az egyetem a működtetőké és a használóké.

A mai egyetem rektora, az egykori főiskola-igazgató pontosan tudni véli, milyen feltételek szükségesek ahhoz, hogy a magánegyetem túlélje a belső és külső váltásokat: prémium-kategóriás felsőoktatási intézményként kell működni, folyamatosan vizsgálni, milyen képzések vannak vagy nincsenek az országban, és pótolni a hiányokat, vagy sokkal jobban csinálni. Nemzetközi brand-nek kell lennie, és nem szabad egy oktatási helyszínhez kötödni, tudni kell kapcsolatokat kialakítani.

Ha megpróbáljuk meghatározni, miért nevezhetjük ezt a történetet sikeres társadalmi innovációnak, akkor az egyetem megalapításának minden lépését külön-külön is megújítónak tekinthetjük. Az egykori főiskola a rendszerváltás legforróbb éveiben jött létre, ötletadói és szervezői fiatal tanárok voltak, akik városukban valami új és hasznos iskolát akartak létrehozni. Alapítványt szerveztek, amely nevet és tekintélyt adott vállalkozásuknak. Így meg tudták szerezni a város új és tekintélyes polgár-

⁷ Kozma Tamás (2004).

mesterének támogatását és együtt a felelős miniszter hozzájárulását is. Az egykori orosztanárok sikeres átképzése az indulás egyik forradalmi lépése volt. Hatalmas igény mutatkozott rá, ennek felfedezése és kielégítése egyike volt a kezdet rendkívül sikeres innovációinak. Ma úgy látjuk, hogy ez az indítás adhatta azt a hatalmas kezdő lökést, amely fenntartotta és fejlődésre serkentette az új főiskolát. Ne hagyjuk figyelmen kívül azt sem, hogy önköltséges képzésekről volt szó, a hallgató vagy saját maga finanszírozta képzését, vagy sikerült támogatást szereznie iskolájától, városától. A nagy létszámú hallgató biztosította a fennmaradást, és megadta a fejlődés lehetőségét. Hogy miért éppen ez az új intézmény és nem a hagyományos felsőoktatás más iskolája vette észre és realizálta ezt az oktatást? Ez az innováció egyik döntő kérdése, döntő pontja, mert innen indulhat maga a megújulás folyamata.

Persze általában a jó indulás után sincsen szavatolva a siker. Ám azt látjuk, hogy a vezetés első jelentős akcióit újabb innovációk követték. Ennek tekinthetjük az új szakok kiválasztását és indítását. A tömegkommunikáció, a média, a társadalomtudományok, a könnyű- és jazz-zenei valamint a megújult szakirányú képzések kevés felsőoktatási intézményben találhatóak meg, de vonzóak a fiatalok jelentős csoportjai számára. Ez is olyan innovációs csomag volt, amely az intézmény fennmaradásában és fejlődésében segített.

Bő tíz évvel a lendületes indulás után kezdtek sűrűsödni a problémák. Fent bemutattuk, hogy országosan is mélypont felé közeledett a felsőoktatás egésze különböző demográfiai és társadalmi okok következtében. Itt a helyzetet súlyosbította, hogy megszűnt a jó együttműködés a városi vezetéssel, ami az évtizede használt épületek helyzetét tette kérdésessé. A diákok jelentősen csökkenő száma az iskola létét is fenyegette. Ekkor az intézmény vezetése újra váratlan és innovatív lépést tett: szimbolikusan áthelyezték az iskolát Orosházára, ott szervezve meg a vezetést és az oktatást.

Ezt a döntést és következményeit néhány éve empirikusan megvizsgáltuk.⁸ Megállapítottuk, hogy a hagyományostól ennyire elszakadó intézmény egyúttal azt is kockáztatja, amiért eredetileg meghívta és helyet biztosított neki a város. Az egyetem mellett leginkább a presztízsféltők kardoskodtak, nekik pedig inkább hagyományos, semmint formabontó felsőoktatásra lett volna szükségük. Az egyetem ezt csupán kétséges eredménnyel nyújtja. A hagyományörzők úgy gondolják, hogy a város központjában álló, hagyományos gimnázium – még ha épülete nem elég-

⁸ Forray R. Katalin – Kozma Tamás (2020): Város és egyetem találkozása. Esettanulmány egy társadalmi innovációról. In: Varga Aranka – Andl Helga – Molnár-Kovács Zsófia (szerk.): *Neveléstudomány: horizontok és dialógusok*. MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság, Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Neveléstudományi Intézet, Pécs. 143–152.

gé hagyományos is ahhoz képest, amilyen tradíciót neki tulajdonítanak – jobban kifejezi az iskolaváros jelleget, mint egy modern működésű, átalakulása közepén tartó intézmény, még ha hivatalosan egyetemnek nevezik is. Végül is bár az ötlet jó menekülési útnak tűnt, nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket. És bár képzési helyként ma is működik, ma már nem akar és nem tud az eredeti intézmény helyére lépni.⁹

Az egyetem központja visszakerült eredeti helyszínére, de budapesti székhelyén továbbra is működik. Felületesen szemlélve úgy tűnik, mintha csupán a tőkebefektetés konszolidálta volna a helyzetet. A története – szándékunk szerint – viszont valójában azt mutatja be, hogy csak folyamatos készenléttel, folyamatos innovációval biztosítható egy vállalkozás fennmaradása és fejlődése akár egyetemről, akár más működő szervezetről van szó.

Mi ennek a történetnek a mondanivalója? Látszólag a Kodolányiról szól. Valójában azonban többről: egy helyi kezdeményezésű megújulásról. Adott tehát egy intézményalapítás, amelyet alulról kezdeményeztek a kor (a rendszerváltozás első szakasza) viszonyai között (innováció). Nehézséget jelentett, hogy a város saját, önálló felsőoktatási intézményt létesítsen, de a kitűzött célt meg akarták oldani. Miután megvalósult az álom, és létrejött az akkori főiskola, alternatív utat a Magyarország számos városába kihelyezett tagozatokban láttak, ami azonban újabb problémákat generált, iskola- és állami vezetők közötti nézeteltérések alakultak ki. Miután az álláspontok összebékítése sikertelenné vált, kiutat a saját intézmény szervezése kínált, ám belegabalyodtak a pártpolitikai csatározásokba, és kis híján megszűntek, amikor megjött a mecénás (persze nem magától).

Tanulságok

- az, hogy (véletlenül) az állami tulajdon magánkézbe kerülhetett;
- az, hogy volt valaki, aki összeszorított foggal, „csakazért”-is” küzdött, és még reménytelennek tűnő helyzetekben is kitartott;
- és az, hogy akadt egy mecénás.

Ezek a dolgok összefüggenek, az egyik nem lett volna a másik nélkül. Úgy véljük, hogy a tanulságokat csak úgy értelmezhetjük, ha belátjuk: az állandó erőfeszítés teremtette meg azt a lehetőséget, hogy az intézmény működése stabilizálódjon, és új, magasabb szinten folytatódhasson a munka.

⁹ Forray R. Katalin – Kozma Tamás (2021): The locals and their new university – A case study of social innovation. *Hungarian Educational Research Journal (HERJ)*, 11. évf. 4. sz. 463–477. DOI: 10.1556/063.2021.00039